

נִיר מְנוּסִי

הַבּוֹקֵר שְׂאֲחָרִי

מָה קָרָה לְאֵהָבָה בְּעֵידָן הַחֹפֵשׁ?

עוֹרֶכֶת: יַעֲלֵ שְׁלֵמוֹן בְּרִנֵּעַ

Nir Menussi
The Morning After: Love in the Age of Freedom

ניר מנוסי
הבוקר שאחרי: מה קרה לאהבה בעידן החופש?

עורך אחראי: דב איכנולד
עורך ממונה: עמיחי ברהולץ
עיצוב הכריכה: צופית צחי
איור הכריכה: דוד פולונסקי
עימוד: טפר בע"מ

אלא אם צוין אחרת, כל התרגומים בספר זה נעשו על ידי המחבר.

© כל הזכויות על מילות השירים הבאים שמורות למחברים ולאקו"ם:
"יש לי סיכוי" מאת אביתר בנאי | "עכשיו מעונן" מאת אביב גפן | "האהבה מתה"
מאת אריאל הורוביץ | "בוכה לך" מאת אפרת זילברשץ וסיון הוד | "לגור אתו"
מאת שם מירית אור פיק.
שם הפרק "בלוז לחופש הגדול" הוא שם סרטם של רנן שור ודורון נשר משנת 1987.
שם הפרק "עיניים עצומות לרווחה" הוא שם סרטו של סטנלי קובריק משנת 1999.

המערכת עשתה ככל יכולתה על מנת לאתר את בעלי הזכויות של כל החומר שנלקח
ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות, ואם יובאו ליריעתנו, נפעל
לתקן במהדרות הבאות.

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשרר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר - כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר
הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

All Rights Reserved © 2024 by Yedioth Books Ltd.
P.O.B. 445, Rishon LeZion 7510302, Israel

כל הזכויות שמורות © 2024 לידיעות ספרים בע"מ
ת"ד 445, ראשון לציון 7510302, info@ybook.co.il, E-mail:

דאנאקוד 362-7069 | מסת"ב 5-875-201-965-978 ISBN | נדפס בישראל 2024 Printed in Israel

לכל מי שעדיין מאמין באהבה

ולאבא, שרק אחרי שהלך גיליתי את העדינות
שהתחבאה מתחת לחספוס שלו

תוכן

9 הקדמה: המהפכה השקופה

חלק ראשון: בְּלוֹז לחופש הגדול

1. הפרימה הגדולה
19 קיצור תולדות המהפכה המינית
 2. ברוכים הבאים לאזור הדמדומים
36 קווים לדמותה של הזוגיות החדשה
 3. שביל הלכבות השבורים
58 מודל ריבוי הפרטנרים ותוצאותיו
 4. כולנו ממאדים
80 כיצד טשטוש ההבדלים בין נשים וגברים הזיק לשני המינים
 5. חשיפת יתר
112 המלחמה בצניעות ואובדן התמימות
 6. עיניים עצומות לרווחה
135 פרדוקסים, דיסוננסים ומנגנוני הגנה
- 159 אתנחתא: מחליפים ראש

חלק שני: לאהוב מחדש

- 165 7. מעבר לדיכוי ולשחרור לקראת מודל חדש של ויסות המיניות
- 185 8. לדעת מחדש מה זה אומר לדעת ארבעת רובדי המיניות
- 206 9. מרוחב לעומק בחינה מחדש של המונוגמיה
- 230 10. מגע אש תשוקה, קרושה והתחדשות בחיי האישות
- 251 11. בחזרה למחול החיזור כללים חדשים לגברים ולנשים
- 271 12. הסתרה ומסתורין הקסמה מחדש של המיניות
- 286 13. הדרך הביתה איך להתגבר על המחסומים ולמצוא בן זוג לכל החיים
- 309 אחרית דבר: בוקר חדש
- 317 המלצות לקריאה וצפייה
- 321 תודות
- 325 הערות

הקדמה

המהפכה השקופה

הספר הזה נולד מתוך שיברון לב.

הייתי בן 25, סטודנט באוניברסיטה העברית בירושלים, והייתי מאוהב. זה היה הקשר הארוך ביותר שהיה לי עד אותו רגע. אבל אז הוא נגמר. לבי, שהיה טבול כולו בים של רגש, נתלש ממנו באחת, וכל הגוף שלי צרח מכאב. לא האמנתי שמי שהייתה כל כך קרובה יכולה להיות כעת כל כך רחוקה.

כשהלב שבור, כולך שבור. זה אחד הכאבים הכי גדולים שיש. אך יש לזה יתרון אחד: יחד עם הלב נשבר לעתים גם השריון שאנחנו עוטים סביבו כדי לשמור עליו, ודרך הרווחים בין השברים יכול להיכנס אור חדש. כנראה בעקבות השריון שלי שנשבר, משפט קצר אחד שאמר לי חבר, משפט פשוט ואפילו טריוויאלי, חדר ללבי ושתל בי זרעי מחשבה חדשים. היה זה אדם דתי שהכרתי באוניברסיטה, ולמרות שהייתי חילוני לגמרי היה לי תמיד מעניין לדבר איתו. שיתפתי אותו בכאבי, ובשלב מסוים זרקתי לו שאני חושב שחברתי לשעבר לא באמת הבינה מהי מחויבות. בתגובה לכך הוא נאנח ואמר, חצי לי וחצי לעצמו, "לצערי זו בעיה היום של דור שלם..."

ברגע הראשון המשפט הזה קצת צרם לי. אני מדבר איתך על כאבי האישי ואתה מדבר איתי על "הדור"? לשמחתי, חברי מיד עבר לדברי עידוד וחיזוק, והתחושה הלא נעימה חלפה לי. אך אחרי שהשיחה הסתיימה גיליתי שהמשפט ההוא ממשיך לזמזם בראשי.

לדור שלם יש היום בעיה עם מחויבות... מה זה בכלל אומר?

*

גדלתי בבית תל-אביבי חילוני ומאוד ליברלי. אבי היה "סֵלֶב" מוכר, סטיריקן, פזמונאי ואיש בוהמה, שחוץ מהשירים הידועים שהנחיל לנו (כמו "לי ולך", "מי שחלם" ו"בת שישים", מכירים?) היה ידוע בשל מדור הבריחות השבועי שלו בעיתון, רבות מהן בעלות אופי, אך לומר, בוטה. האווירה בבית הייתה מאוד פתוחה, היה מותר לצפות בכל ולדבר על הכל.

אופי הבית סלל את הדרך לתיכון שאליו הלכתי בעקבות אחיותי הגדולות, בית הספר לאמנויות על שם תלמה ילין. כמו בבתי ספר דומים ברחבי העולם, האווירה בתיכון הייתה מאוד ליברלית ופתוחה. כולם עסקו ביצירה אמנותית מסוג זה או אחר, ולא היה כמעט נושא או דימוי שאסור היה לעסוק בו. במגמה לציור ופיסול שבה למדתי, למשל, היו שיעורים קבועים של רישום דוגמניות ודוגמני עירום כבר מכיתה ט', והציורים מסדנאות אלו מילאו את המסדרונות דרך קבע. כמו כולם, קיבלתי את תרבותי כמובנת מאליה. שמחתי שאני חי

בחברה חופשית ופתוחה, שהכל מותר בה. אך המשפט הקצר שחברי אמר בקע סדק בתמונת עולמי. זה היה סדק קטן, אך בהדרגה הלכה וצמחה מתוכו רשת סדקים גדולה, עד שרצפת האמונות שעליה עמדתי קרסה ומצאתי עצמי צונח לתוך מים קפואים אך מעוררים ומחיים. לדור שלם יש היום בעיה עם מחויבות... המשפט לא הרפה. התחלתי להסתכל על מערכות היחסים מסביבי. על החברויות הנוצרות ומתפרקות, על סיפורי הפרידות והבגידות, על הסטוצים הרבים והחולפים מצד אחד ועל ריבוי האנשים הבודדים מצד שני. בהדרגה, צפה ועלתה בי שאלה שעד אז מעולם לא חשבתי עליה: מה הם המאפיינים של מערכות היחסים הזוגיות בתרבות שלנו? מה קווי המתאר שלהן – מתי הן מתחילות, מה מותר במהלכן ומה אסור, מה מגדיר את סיומן? בחברות מסורתיות יש חוקים ופסקי הלכה, טקסי חניכה וטאבואים. אנחנו השלנו את כל אלה. עדיין יש לנו כללים,

דברים שמצופה מאיתנו לעשות ודברים שמקובל שאין לעשותם. אך מה בדיוק כתוב בקודר האתי הבלתי כתוב הזה?

החלטתי להיות מעין אנתרופולוג של תרבותי שלי – תרבות הצעירים במערב המודרני. התחלתי להשקיף עליה מהצד ולשאול: מה הם הטקסים, המנהגים, החוקים והערכים שלנו בכל הנוגע לזוגיות, מיניות ואהבה? איך אנחנו ניגשים למערכות יחסים, מה זה אומר עלינו, ולאן זה לוקח אותנו?

מאותו רגע חיי השתנו. הפכתי למעין חוקר תרבות: התחלתי להקשיב למילות השירים, לנתח סרטים ולשאול אנשים על מערכות היחסים שלהם וכיצד הם רואים אותן. כשזה לא הספיק לי ישבתי לקרוא ספרי פסיכולוגיה וסוציולוגיה על זוגיות ומיניות. די מהר ראיתי שכל החוטים מובילים למושג מרכזי אחד, מושג שתמיד הכרתי אך מעולם לא הקדשתי לו ממש מחשבה – **המהפכה המינית**.

*

אנחנו חיים בתוך מפץ תרבותי. אף שהמהפכה המינית התרחשה לפני שנולדנו, גל ההדף שלה עדיין מתפשט, משנה ללא הרף את עולמנו. כמו המפץ הגדול הפיזיקלי, קרינת הרקע שלה מקיפה אותנו מכל עבר, אך מכיוון שאנחנו בתוכו, איננו שמים לב אליו. זוהי המהפכה הגלויה ביותר, אך גם השקופה ביותר.

המהפכה המינית שינתה לגמרי את העולם שאנחנו חיים בו. מעידן שבו היה מצופה מהאדם לדחות את קיום יחסי המין עד למציאת בן או בת הזוג שעמם יחלוק את חייו, היא העבירה אותנו לעידן שבו הנורמה היא לנהל כמה מערכות יחסים אינטימיות בטרם בוחרים להתמסד עם אדם אחד (אם בכלל). באופן טבעי היא גם הורידה את הגיל הממוצע שבו מתנסים לראשונה בקיום יחסים, מגיל עשרים פלוס בעידן שלפני המהפכה לאיפה שהוא באמצע שנות העשרה בעידן שאחריה.

המהפכה המינית שינתה באופן דרסטי, וממשיכה לשנות, את הגבולות של מה מותר ומה אסור להציג בפומבי בכל הנוגע לאינטימיות. בשנות החמישים סצנת קולנוע של אישה עם שמלה מתנופפת נתפסה כנועזת. חמישים שנה לאחר מכן, המסכים ושלטי החוצות מלאים במה שלא ניתן אלא לכנותו פורנוגרפיה רכה (שהולכת ונעשית פחות רכה משנה לשנה). כולנו התרגלנו לנוף החדש הזה, אך האם המהירות שבה הוא התהווה מאפשרת לנו באמת להפנים את מלוא השלכותיו?

התחלתי לשאול, מה אני ובני דורי חושבים על המהפכה המינית? בהדרגה גיליתי שהתרבות שלנו סובלת ממעין פיצול אישיות לגבי המהפכה ומורשתה. מצד אחד אנחנו מאושרים על הזכות לחיות בעידן של חופש מיני, ובכל הזדמנות מצהירים על כך. מי רוצה לחזור לעידן של איסורים, ייסורים ורגשות אשמה לגבי מיניות? אך מצד שני, כשהתחלתי לנהל עם אנשים שיחות עומק על הנושא, ולהקשיב באופן ביקורתי לשיירים, לספרים ולסרטים שאנחנו צורכים, שמתי לב כי עולה מתוכם קול אחר, סדוק ומהוסס יותר – קול של עצב, תסכול ובלבול לגבי כל הנורמות החדשות סביב מיניות.

הצטיירה בראשי תמונה, כמו סצנה מסרט: מסיבת חוף פרועה שבה כולם רוקדים ונהנים ללא כל דאגה, אך כאשר המצלמה מתקרבת אל החוגגים אנחנו מבחינים בקמטים דקים של אי־נחת על פניהם, חריצים של ספק, תהייה וחרדה שמספרים כי לא הכל כשורה בממלכת החופש הגדולה.

אט־אט נבטה באחורי תודעתי מחשבה חדשה ומוזרה, כמעט אסורה: שמא השמועות בדבר שחרור המיניות האנושית היו מוקדמות מדי? שמא הערכים המתירניים החדשים שאימצנו במהירות כה רבה לא באמת מקרבים אותנו ליעד המובטח של הגדלת חירותנו ואושרנו? שמא, לצד השדים הישנים שהמהפכה המינית גירשה, היא יצרה כמה שדים חדשים הרודפים אותנו וטורדים את מנוחתנו?

הדרך הטובה ביותר שאני מכיר לסדר את מחשבותי היא לכתוב, אז

התחלתי לרשום את כל תובנותי החדשות על מורשתה של המהפכה המינית והשפעתה על חיינו. ראשית נשזרו הרעיונות לתוך עבודות האוניברסיטה שכתבתי, ובהמשך הפכו למאמרים. במהרה הבנתי שעלי לסדר אותם בצורת ספר שיקרא לחשיבה מחדש על מורשת המהפכה המינית, והתחלתי לאסוף חומרים ולשרטט את המבנה שלו. מההתחלה ידעתי איך הוא ייקרא: **הבוקר שאחרי**.

*

אלא שאז התרחש דבר לא צפוי. בין השאר, הביאו אותי מחקרי להשוות בין התרבות המערבית לתרבויות אחרות במטרה לראות כיצד הן מתמודדות עם נושא המיניות. אחת התרבויות האלו הייתה זו שמצד אחד היא הקרובה אלי ביותר, אך מצד שני גם הרחוקה ביותר: היהדות.

עולם היהדות תמיד הרתיע אותי, במידה מסוימת אפילו דחה אותי. לא הבנתי מי צריך את כל האיסורים המעיקים האלו, ובכלל שללתי מכל וכל את קיומו של כוח על-טבעי המשפיע על המציאות. אך ככל שיותר דברים בתרבות שלי התגלו לי כבעייתיים, כך לא יכולתי שלא לראות בעיניים חדשות את האופן שבו היהדות מתייחסת לאותם נושאים. ואט-אט, ככל שחקרתי אותה ושוחחתי עם האנשים החיים ונושמים אותה, נאלצתי להודות שיש בה כמה רעיונות, הדרכות וערכים שממש מוצאים חן בעיני.

קצרה היריעה לשתף כאן בכל הסיפור. הוא כרוך בשלל תהפוכות פילוסופיות, רגשיות ורוחניות, וכנראה יצטרך לחכות לספר משל עצמו. אך השורה התחתונה היא שהיהדות כבשה אותי בקסמיה, ומצאתי עצמי מאמץ בהדרגה את עולמה הרוחני והמעשי. כלפי חוץ יש לתהליך הזה תווית ידועה, "חזרה בתשובה", אך עבורי הוא היה חסר שם. הוא היה פשוט ההמשך הטבעי והמתבקש של מסע הבריור והחיפוש שלי.

המסע הזה היה משמעותי ומרגש, אך הייתה איתו בעיה אחת: בגלגלי "הבוקר שאחרי" הוא די תקע מקל. התוכנית המקורית הייתה לסיים את הספר כפי שהתחלתי אותו – כסטודנט חילוני המתבונן מחדש בתרבות שלו ומבקר אותה מבפנים. אך החיים חשבו אחרת, ותהליך התקרבותי ליהדות רץ ו"עקף" את תהליך הכתיבה. זה יצר בעיה, כי מי ירצה לקרוא ספר בנושא מתירנות מינית שכתב אדם המזוהה כ"רתי"? הלא כולם יראו בו הטפה מרגיזה של מישהו מבחוץ. לאחר התלבטות ארוכה, החלטתי לגנוז את הספר. קובץ "הבוקר שאחרי" הוכנס לתיקייט "פרויקטים לא גמורים" ואני המשכתי בחיי. התחתנתי, נולדו לי ילדים והתחלתי לעבוד כמרצה ומחבר ספרים בנושאי יהדות. הספר הישן שהתחלתי לכתוב כסטודנט הלך ונשכח מלב. ואז, יום אחד, כעשרים שנה אחרי שהתייאשתי מכתובת הספר, הוזמנתי לדבר עם סטודנטים על משבר מערכות היחסים בעידן המודרני. ביססתי את הרצאתי על הרשימות שהכנתי בשעתו לספר. התגובות להרצאה, שאותה כיניתי "בעקבות האהבה האבודה", היו חזקות מכפי שיכולתי לצפות. מרגע שפתחתי את פי שכחו הסטודנטים מה"לוק" החרדי שלי, חזרו איתי לימים שבהם הייתי סטודנט חילוני צעיר כמוהם, ובמשך קרוב לשעתיים הקשיבו בדממה מוחלטת.

התחלתי למסור את ההרצאה הזו על דרך קבע במרכזי סטודנטים שונים. פעם אחר פעם, התגובה הייתה זהה. בסוף השיחה סטודנטים רבים ניגשו אלי ואמרו שזו הרצאה משנת חיים. לא אחת מצאתי עצמי נשאר לדבר עמם זמן רב אחרי תום האירוע, והשיחות שהתפתחו בינינו היו תמיד משמעותיות ומרגשות מאוד.

מפגשים אלו גרמו לי לשוב אל תיקיית המחשב הישנה, שהועתקה בנאמנות ממחשב למחשב, ואל הספר שהתחלתי לכתוב למעלה מעשרים שנה קודם לכן. זה לקח עוד כמה שנים, ומכיוון שגם אני וגם העולם השתנינו בינתיים, הוא יצא קצת שונה ממה שתכננתי בהתחלה. אבל בשעה טובה הוא גמור, הוא נולד והוא בידכם. כנראה רק עכשיו הגיע זמנו באמת.

*

כמה מילים על מבנה הספר ולמי הוא מיועד (וגם – למי פחות).
 הספר בנוי משני חלקים. החלק הראשון, "בלו לחופש הגדול",
 עוסק בבעיות שהורישה לנו המהפכה המינית. הוא נפתח בסקירה
 של המהפכה, ולאחר מכן בוחן את השפעותיה על התרבות ועל חיינו
 האישיים בתחומים שונים.

החלק השני, "לאהוב חדש", עוסק במתן מענה לבעיות שהוצגו
 בחלק הראשון. אני משרטט בו מודלים מחשבתיים שבאמצעותם
 ניתן לגשת מחדש אל נושא המיניות, מציג כיצד ניתן ליישם אותם
 בתחומי חיים שונים, ומציע עצות מעשיות כיצד למצוא את בן זוגנו
 ולבנות את הקשר עמו.

ב"אתנחתא" שבין שני החלקים וב"אחרית דבר" אני ממשיך
 ומסיים את הסיפור האישי שלי שהתחלתי בהקדמה זו, ומשתף כמה
 מהמסקנות האישיות שהגעתי אליהן בעקבות התובנות שבספר. בסוף
 הספר תמצאו גם נספח עם המלצות לקריאה וצפייה נוספת.

לאורך הספר תראו הפניות ממוספרות להערות הנמצאות בסופו.
 כל ההערות האלו מכילות מידע ביבליוגרפי לבעלי עניין. מי שלא
 מעוניין בו לא יפסיד דבר אם יקרא ברצף.

כעת, למי מיועד הספר?

בראש ובראשונה לציבור שבתוכו גדלתי, ושהשתייכותי הבסיסית,
 מצד שורשי המשפחתיים והחברתיים ו"שפת האם" התרבותית שלי,
 היא אליו: הציבור הישראלי החילוני הליברלי. בין אם גדלתם בעולם
 החילוני או הגעתם אליו בשלב מאוחר בחיכם, הספר הזה הוא קודם
 כל בשבילכם. הוא מתאים לכל הגילים (מגיל ההתבגרות ומעלה),
 מאנשים המחפשים זוגיות, דרך אנשים שמצאו אותה אך רוצים להבין
 טוב יותר מדוע היה זה כל כך קשה, ועד הורים ומורים הדואגים
 לעתיד הדורות הבאים. עם זאת, אני מודה שאני מצדי ייעדתי אותו
 במיוחד לאנשים צעירים, אלו שרוב חייהם עוד לפניהם, המבקשים

תובנות ועצות איך לנווט בעולמנו המסוכך ולמצוא אהבה וזוגיות. אני מקווה שהרעיונות הכתובים בספר זה יעניקו לכם את התמיכה, ההשראה וההכוונה שהם העניקו לי, מבלי שתצטרכו לעשות את כל השגיאות שאני, ורוב בני דורי, נאלצנו לעשות.

לאנשים דתיים שהגיעו אל הספר, אולי כי הם מכירים את שיעורי או את ספרי האחרים: אתם מוזמנים באהבה לקרוא בו, ואף התאמצתי שהוא לא יהיה בעייתי עבורכם (עד כמה שאפשר עם נושא כזה). עם זאת, אנא זכרו שהוא לא נכתב ישירות עבורכם אלא לאנשים שבאו מרקע דומה לשלי. הוא מתאר תרבות ומציאות חיים שבחלקן מן הסתם מאוד זרות לכם, ושלא בטוח שאתם רוצים להכיר מקרוב כל כך. אני מזמין אתכם להפעיל שיקול דעת (למשל, ייתכן שתעדיפו לדלג מתישהו לחלקו השני של הספר, העוסק פחות בתיאור המציאות ויותר בהצעות איך לשפרה), ומקווה שמכל אשר תחליטו לקרוא תצאו נשכרים.

זהו. מוזמנים להפוך את הדף ולצלול לפרק הראשון.

חלק ראשון

בְּלוֹז לַחֹפֶשׁ הַגְּדוֹל

אין משועבד יותר מאשר זה
המשוכנע שהוא חופשי, ואינו
כזה.

– יוהאן גֵּתה

הפרימה הגדולה

קיצור תולדות המהפכה המינית

נקודת הכניסה הטובה ביותר לעולמם המיוחד בו חיים הסטודנטים של היום היא העובדה המדהימה, שהם לרוב לא אומרים, במסגרת מה שכונה פעם פרשיות אהבים, "אני אוהב/ת אותך", ואף פעם לא "אוהב אותך תמיד".
– אלאן בלום, "דלדולה של הרוח באמריקה"

בשנת 2000, בפתח האלף החדש, שבועון ישראלי פופולרי הקדיש מוסף גדול לנושא היחסים האינטימיים בשם "סקס מ־א' ועד ת'". המוסף מנה עשרים ושניים ערכים, לפי סדר אלפביתי, שביקשו לערוך דיוקן מסכם של המיניות בעידן החדש. הערך הראשון, באות א', היה "אהבה". הוא היה הקצר ביותר מכל הערכים והיו בו ארבע מילים בלבד: "מה זה קשור בכלל?"

הכותבים היו כמובן סרקסטיים מבחירה. הם רצו לפתוח בנימה קלילה, בבדיחה. אבל כמו שחבר שלי אומר, בכל בדיחה יש שמץ הומור (תחשבו על זה רגע). צריך להיות משהו ממשי באקלים התרבותי שלנו המאפשר להלצה מסוג זה להיאמר, איזו אמת שאותה היא מהדהדת ושבלעדיה היא תהיה חסרת פשר.

הניתוק בין מין ואהבה אינו חדש. כבר בשנות השמונים שרה

הזמרת טינה טרנר, בקולה השרוט מכאב, "מה אהבה קשורה לזה?"
:(?What's love got to do with it)

מה האהבה קשורה לזה?

מהי האהבה אם לא רגשות משומשים?

מה האהבה קשורה לזה?

מי צריך לב כשלבבות נשברים?

מילות השיר מייצגות עידן חדש שבו מין ואהבה הן שתי ישויות נפרדות לגמרי, או שכולם לפחות מתאמצים להתייחס אליהן ככאלה. עשור וחצי קדימה, וסדרת הפולחן "סקס והעיר הגדולה" משקפת את אותו הדבר בדיוק. פרק הפתיחה מציג את ארבע הגיבורות, כולן נשים עצמאיות ומצליחות החיות ועובדות בניו יורק, כמשתעשעות ברעיון "לעשות סקס כמו גבר". מה זה אומר, שואלת אחת, וחברתה משיבה: "בלי רגשות".

וזה לא נגמר בסדרת טלוויזיה מהניינטיז. גם היום, כתבות באתרים לנוער מדברות על מיניות כעל משהו טכני לגמרי ונטול כל רגש, ואפילו מלמדות איך לקיים יחסי מין בלי "להידבק ברגשות" (catching feelings), כלומר בלי לפתח רגש של אהבה כלפי הפרטנר המיני וכך אולי להיפגע ממנו.

שלל האמירות והדימויים המבטאים תהליך זה התאפשרו בזכות המהפכה שניערה את כל התרבות המערבית במרוצת שנות השישים והשבעים: המהפכה המינית.

מה הייתה המהפכה המינית? קשה לשרטט סביבה קווי מתאר מדויקים. אין לה יריית פתיחה או שריקת סיום, וגם לא גבול ברור בינה לבין שאר התהפוכות התרבותיות של התקופה. ובכל זאת, כשסוקרים את תולדות התרבות המערבית במאה העשרים, אין ספק שאי-שם באמצעה התרחשה תזווה טקטונית של ערכים ונורמות בכל הנוגע למיניות, גופניות, זוגיות ואהבה ששינתה את העולם לבלי הכר.

שלטי חוצות ענקיים של נשים וגברים חשופים, שיעורי חינוך מיני בבתי הספר היסודיים, מגורים משותפים לפני נישואין, מדורי ייעוץ מיני בירחוני נוער, חנויות מין, ייצור המוני של אמצעי מניעה, מצעדי גאווה, תעשיית פורנו ענקית – אלו רק חלק ממאפייני התרבות המקיפה אותנו שנולדו במהפכה המינית ושלמדנו לקבל כמובנים מאליהם.

מה הייתה מטרת המהפכה? הסיסמה שהיא חרתה על דגלה הייתה "שחרור המיניות". האדם המודרני הרגיש שהדורות הקודמים, בעיקר הנצרות, הורישו לו מערכת דכאנית של תפיסות ואיסורים. בעולם של חילון הולך ומאיץ, שבו מילת המפתח היא "חופש", התפיסות והאיסורים הללו נתפסו יותר ויותר כעורר יבש ומציק שיש להשילו. מדענים ואמנים, עיתונאים וסופרים, אנשי עסקים ופרסומאים, כל אלו חִבְּרו יחדיו כדי לשכתב מהיסוד את ערכי החברה בכל הנוגע למיניות ואינטימיות, במטרה אחת: להוציא את האדם סופית מחשכת הפוריטניות הימני-בינימית אל אור המתירנות המודרנית, להפוך אותו מ"מדוכא מינית" ל"משוחרר מינית".

העובדה שהמהפכה המינית הולידה את הנתק בין מין לאהבה כלל אינה מובנת מאליה. צמד הסיסמאות המרכזיות של המהפכה המינית, שהתנוססו בהמוניהן על סיכות, חולצות ושלטים, היו "אהבה חופשית" וכן "עשו אהבה, לא מלחמה". כיצד הגענו מהצהרות אלו לאידאול של מין נטול אהבה?

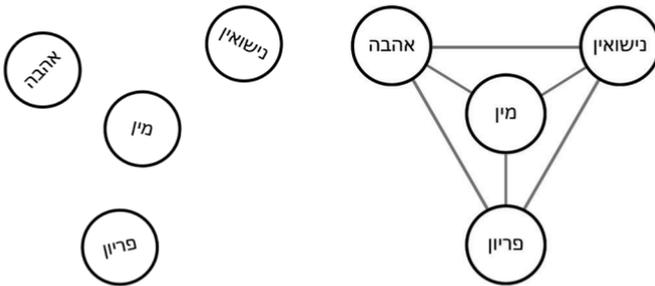
הפרימה הגדולה: מחזה בשלושה ניתוקים

הדרך הטובה ביותר להבין את המהפכה המינית היא כהליך מזורז של פרימה תרבותית.

באופן כללי, לפני המהפכה המינית השאיפה הייתה שארבעה מרכיבי חיים בסיסיים שלא בהכרח הולכים ביחד – רגש האהבה, מוסד הנישואין, יחסי מין והולדת ילדים – יהיו חלק ממארג תודעתי וחברתי

אחד. אנשים חונכו לחכות עם יחסי המין עד לאחר החתונה, להתחתן מתוך אהבה ולהביא ילדים רק במסגרת נישואין. כמובן, לא כולם היו ילדים כה טובים שעשו כל מה שהחברה אמרה להם, ולא כולם הצליחו להעמיד נישואין טובים ומשפחות מאושרות. אך בגדול, האידיאל הזה שימש מצפן תרבותי שכל דור התאמץ שהדור הבא יצעד לפיו.

מה שהמהפכה המינית עשתה הוא לפרום את המארג הזה. הרב התרחש דרך ניתוק, ראשית תודעתי ובהמשך מעשי, של החוטים המקשרים בין יסוד המין לשלושת היסודות האחרים. פירוק של מארג המיניות לגורמים, או, אם תרצו, הפרטה שלו. אני מכנה תהליך זה "הפרימה הגדולה". ניתן להמחיש אותו באמצעות תרשים ה"לפני ואחרי" הפשוט הבא:

הפרימה הגדולה: בעוד לפני המהפכה המינית נתפסו מושגי המין, הפריון, הנישואין והאהבה כמהווים מארג אחד, אחריה הם נתפסים כתחומי חיים עצמאיים ונפרדים שהקשר ביניהם אינו הכרחי

כפי שניתן לראות, מושג המין ניצב במרכז, מוקף בשלושת המושגים האחרים. מיקום זה אינו מקרי: המין הוא החוליה המקשרת העיקרית בין שלושת האחרים. בודדו אותו, וכל המארג מתחיל להיפרם. זה בדיוק מה שהמהפכה המינית עשתה: הפרימה הגדולה שלה התמקדה בשלושת המיתרים האמצעיים, אלו המקשרים בין נושא המין למושגים האחרים.

מיתרים אלו שונים באופיים: המיתר המחבר את המין לפריון הוא ביולוגי והוא הקדום ביותר; המיתר המחבר את המין לנישואין הוא סוציולוגי ומקורו בהתפתחות התרבות האנושית; והמיתר המחבר בין מין לאהבה הוא בעיקרו פסיכולוגי ונוצר הכי מאוחר, כשהחברה החלה להבליט את ערך הבחירה האישית. אך יהיה מוצאם של המיתרים השונים אשר יהיה, הם חִבְרו ליצור מארג יסודי ומרכזי בתרבות האנושית – אידיאל המשפחה, שבו אינטימיות גופנית הולכת יד ביד עם אינטימיות נפשית, מחויבות ונאמנות, ולפיו ילדים גדלים עם שני הוריהם ובסביבה עוטפת ומגוננת.

הפרימה הגדולה לא התרחשה בבת אחת. כפי שהמרכיבים הסובבים את המין הם שלושה, כך גם המהפכה המינית נעשתה בשלושה שלבים, כמחזה בשלוש מערכות המשמשות כמעין שלבים של "לפני", "תוך כדי" ו"אחרי" המהפכה:

- **מערכה ראשונה: הפרדת המין מהפריון (שלב ה"לפני", השלב שהוביל למהפכה המינית)**
- **מערכה שנייה: הפרדת המין מהנישואין (שלב ה"תוך כדי", עיקר פועלה של המהפכה המינית עצמה)**
- **מערכה שלישית: הפרדת המין מהאהבה (שלב ה"אחרי", הפועל היוצא של המהפכה המינית)**

הפרימה הגדולה לא הייתה לגמרי מתוכננת, אך גם לא לגמרי טבעית. מעצמות אינטלקטואליות, תרבותיות וכלכליות התגייסו לקדם אותה בכל שלב. המעבר בין השלבים גם הוא לא היה חד וחלק. הם זרמו זה לתוך זה, וניתן לזהות שורשים מוקדמים לשלבים מאוחרים עוד לפני השלבים שקדמו להם. החלוקה שלפנינו מתגלה מתוך מבט במראה האחורית, כשמנסים לעשות סדר בתהליכים ההיסטוריים שעברנו.

אף שהפרימה הגדולה לא התרחשה בבת אחת, שלביה גם לא התפרסו על פני זמן רב מאוד, ודאי שלא ביחס לזמן הממושך שבו

התהווה המארג שפרמה. מדובר בשינוי שבקנה מידה היסטורי הוא מהיר ופתאומי עד מאוד, ושנחנו רחוקים מלעכל אותו. מיד ניגש לבחון את שלושת הניתוקים וכיצד הובילו זה לזה. אך לפני כן, כל מחזה טוב צריך פרולוג, הקדמה המספקת רקע לדרמה העומדת להתרחש.

פרולוג: אבות המהפכה

רוחות החילון שהחלו לנשב במערב מאז הרנסנס הגיעו לשיאם בסוף המאה ה-19. שורת הוגים כגון דרווין, ניטשה ומרקס החלו לספר מחדש את סיפור ההוויה האנושית מנקודת מבט חומרנית. הם בישרו על בואו של עידן חדש שבו מרכז הכובד אינו נח עוד בעולם הבא, המטאפיזי, אלא בעולם הזה, הפיזי.

אחד מהאנשים האלו היה יהודי וינאי בשם זיגמונד פרויד. פרויד, שנחשב לאבי הפסיכולוגיה המודרנית, ראה עצמו חוקר של נפש האדם, וכמו כל מדען, חיפש עיקרון מאחד אחד שיעזור להסביר את כל תופעותיה. הוא מצא אותו ביצר המיני, הליבידו. האדם, לפי פרויד, הנו קודם כל יצור מיני, שכל מחשבותיו הנעלות הן תוצר התמרה של יצר המין, וכל תסביכיו תוצר של הדחקתו.

פרויד לא תכנן ולא רצה מהפכה מינית. בכתביו הוא עמד גם על חשיבות ריסון היצרים, החיונית לקיומה של חברה מתפקדת ומשגשגת. אך בכך שהדגיש את מרכזיותו של היצר המיני ואת האפקט השלילי של הדחקתו, והיה פסימי לגבי יכולתו של האדם להתעלות מעל יצריו, הוא הניח את היסודות למהפכה כזו.

מי שלקח את רעיונותיו של פרויד צעד אחד הלאה היה מתלמד שלו בשם וילהלם רייך. היה זה רייך שהפיץ את המונח "המהפכה המינית" בספר שחיבר בשם זה ושהופץ בשנות הארבעים. רייך קרא לביטול כל האיסורים וההגבלות מעל המיניות מתוך אמונה

שהדבר יוליד אנשים, ומציאות חברתית, בריאים, שמחים ומשוחררים מתסביכים.

דמות נוספת שהשפיעה על התרת האיסורים סביב מיניות היא האנתרופולוגית האמריקאית מרגרט מִיד. בספרה **התבגרות בסמואה** (1928) תיארה מיד את חברת הילידים באיי סמואה כנהנים מיחסים מזדמנים לפני הנישואין, והציגה זאת כראיה לכך שאפשר להנהיג מתירנות מינית מבלי שמוסד הנישואין ייפגע.

רעיונותיהם של מיד ורייך הגיעו לסקסולוג אמריקאי בשם אלפרד קינסי. קינסי, שגדל בבית נוצרי שמרני, כתב עם צוות המחקר שלו את צמד המחקרים הידועים כ"דוחות קינסי", אחד על גברים (1948) והשני על נשים (1953), בשאיפה להציג מחקר מדעי מקיף על מכלול צדדי המיניות האנושית. דוחות קינסי שברו את הטאבו של אמריקה סביב דיבור פומבי מפורש בנושאים אינטימיים, העלו את מודעות הציבור אליהם ועוררו שיח ציבורי סוער.

העשור של שנות החמישים של המאה העשרים אופיין בהתרה הדרגתית של האיסורים סביב מיניות, התרה שהונעה הן מלמטה, בידי התרבות הפופולרית, והן מלמעלה, בידי אינטלקטואלים. מצד התרבות הפופולרית היו אלו תופעות כמו הירחון הנודע "פלייבוי" שהושק ב־1953 וכוכבים כמרילין מונרו ואלביס פרסלי שהפכו ל"סמלי מין". מהכיוון האקדמי ראו אור ספרים כמו ארוס וציוויליזציה של הפסיכואנליטיקאי המרקסיסטי הרברט מרקוזה מ־1955, שחזה חברה מתירנית אידיאלית המפתחת מוסריות ואלטרואיזם באופן טבעי, ללא כל צורך במסגרות סמכות.

עם השנים התגלו לא מעט סודות אפלים על רבים מהאנשים הללו. רייך דמיין שגילה אנרגיה מינית קוסמית בשם "אורגון", מכר מכשירים שלטענתו מרפאים סרטן, הורשע בהונאה פסאודו־מדעית ונאסר.¹ על מחקריו של מיד נחשף שהם היו מוטים ובלתי מקצועיים, שהיא כלל לא דיברה את שפת הסמואים, ושהנערות שראיינה היתלו בה מתוך מבוכה ולשם שעשוע.² על קינסי התגלה שהשתמש בנתונים

שגויים, העסיק פדופיל מורשע שיספק לו מידע על "מיניותם" של ילדים ואף תינוקות, ובאופן כללי התגלה שהפגין יחס חולני-משהו למיניות, שהתבטא בעריכת ניסויים משונים באיבר מינו ועוד.³ מרילין מונרו חיה חיים של סבל וניצול שהסתיימו בטרם עת, ומייסד "פלייבוי" הזדקן כילד מגודל שכל חייו חגו סביב סיפוק בלתי פוסק של מאוויו.⁴

אך הסוסים, כמו שאומרים, כבר יצאו מהאורווה. השיח על מיניות מילא את האוויר, מוסכמות הדורות הקודמים הושלכו בכוז, והתרבות החלה מבשילה לקראת מהפכה. רק סכר אחד, דק אך חזק, חצץ בין נהר המתירנות הגואה הזה לבין הציבור הרחב: תופעת הלוואי העתיקה של קיום יחסי מין הידועה בשם "הריון". החשש מפני הריונות בלתי רצויים ניצב כסכר שעצר את החזון המהפכני מלהתממש. כל שנדרש הוא נקב קטן אחד שיפרוץ אותו, נקב בגודל גלולה.

מערכה ראשונה: גלולה של גלולה – הפרדת המין מהריון

אדם שנחשף לראשונה לתרבות זרה חווה הלם תרבות. בהשאלה, חברה שמפתחת טכנולוגיה חדשה חווה הלם טכנולוגיה. עידננו הלום טכנולוגיה באופן מיוחד, אך אין ספק שבפנתיאון ההמצאות משנות החיים שלנו צריך להיות שמור מקום של כבוד לגלולה למניעת הריון. בתחילת המאה העשרים עלה בידי מדענים לבודד את ההורמונים הנשיים האחראיים על המחזור החודשי. על בסיס הידע הזה פותחה בשנות החמישים גלולה העוצרת את תהליך הביוץ וכמעט לחלוטין שוללת את האפשרות להיכנס להריון מיחסי מין. ב-1960 אושרה הגלולה על ידי מנהל המזון והתרופות האמריקאי, ותוך שנים ספורות אושרה לשימוש בכל מדינות ארצות הברית – בשלב הראשון לזוגות נשואים בלבד ובהמשך גם לזוגות שאינם נשואים. שאר מדינות המערב מיהרו ליישר קו.

לא בכדי זכתה הגלולה למניעת הריון להיקרא "הגלולה" בה"א הידיעה: מדובר בתרופה הראשונה בעולם שלא נועדה לרפא שום חולה אלא מיוצרת לאנשים בריאים. מטרתה לאפשר לנשים בפרט ולזוגות בכלל לקיים יחסים כמעט ללא חשש כניסה להריון. הגלולה דורשת התעסקות מועטה יחסית, אינה גורעת מההנאה, ושיעור האפקטיביות שלה גבוה יותר מכל האפשרויות אחרות – 99% ביטחון שאם משתמשים בה לפי ההוראות, לא יהיה הריון. במציאות שבה אין איום של מחלות מין הגלולה מאפשרת לקיים יחסי מין ופשוט לא לחשוב על יום המחר.

קשה להפריז בגודל השפעתה של המצאת הגלולה. מעבר לכך שהיא אפשרה לנשים לדחות את הילודה ולרווח בין הלידות כך שתוכלנה להשתלב יותר בשוק העבודה, היא הולידה מושג חדש בתולדות התרבות: תכנון משפחה. לראשונה, בני זוג נשואים יכולים לתכנן בדיוק כמה ילדים הם רוצים להביא לעולם ומתי. דבר זה הביא לירידה משמעותית בשיעור הפרייון ויצר משפחות קטנות יותר מבעבר, דבר שעיצב מחדש באופן מרחיק לכת את הנוף החברתי.

אך ההשפעה העמוקה יותר שהגלולה יצרה היא התרת הקשר האסוציאטיבי בין מין ופרייון. יחסי מין אמנם לא תמיד מובילים לפרייון, אך פרייון הוא תמיד תוצאה של יחסי מין, או לפחות אקט של הפריה. התכלית הביולוגית של מערכת הרבייה היא להעמיד צאצאים, כל פרט בתוכה מגויס למטרה זו, ומוחננו מחווט בהתאם לכך. אך למרות כל זאת הצליחה הגלולה, במחוי פיצוח כימי אחד, ליצור מציאות חדשה שבה מיניות ופרייון הם שני דברים נפרדים.

כמובן, הגלולה לא המציאה את הדחף לקיים יחסי מין מבלי לחשוב על הצאצאים שאולי יצאו מכך. מאז ומעולם חווינו פער בין מין כאמצעי הולדה לבין מין כמקור הנאה. העניין הוא, שלאורך כל שנות התרבות האנושית היה ברור לכולנו שאלו שני היבטים של דבר אחד, שלא ניתן לחשוב על אחד מהם בלי להתייחס גם לשני. גם כאשר חשבו על יחסי מין כעל דבר בפני עצמו, הידיעה שהם

עשויים להוביל להריון – אכן, שלכך הם נועדו – ריחפה ממעל בכל עת. אנשים היו צריכים לשקול היטב אם לקיים יחסים או לא בשל האפשרות שהם יובילו להריון.

הגלולה שינתה את כל זה, ככל הנראה לעד. היא הולידה את מה שהסוציולוג אנתוני גידנס כינה "מיניות פלסטית"⁵ – מיניות הנחוות ומוצגת כדבר אישי וגמיש שאין לו דבר וחצי דבר עם פריון או רב-דוריות, כאילו השניים מעולם לא היו קשורים. די להיזכר באינספור הסצנות בסרטי הקולנוע שבהן בני זוג נכנסים למיטה, ללא רבע מילה על האפשרות שהדבר יוביל להריון. בפעמים הנדירות שנושא הפריון כן עולה, זה קורה מאוחר יותר ("אנחנו צריכים לדבר. אני בהריון"). יחסי מין מוצגים ונתפסים כחוויה זוגית נטו, ועל נושא הבאת הילדים חושבים, אם בכלל, מאוחר יותר. לראשונה בתולדותינו הפסיקו ההשלכות העתידיות של יחסי המין להעיב על ההווה. הגלולה יצרה בועה מלאכותית של "עכשיו" זוגי, מנותק מהמשכיות עתידית.

להשלמת תיאור הפרדת המין מהפריון יש להוסיף שהגלולה לא חוללה אותה רק בכוחות עצמה. אף כי בשימוש מושלם היא מבטיחה 99% ביטחון, באופן השימוש הרווח, בפועל, מדובר באחוז הצלחה של 91% בלבד. אילו הייתה הגלולה בשימוש רק בידי זוגות נשואים, שיכולים להתמודד פה ושם עם מקרים של הריון לא מתוכנן, עובדה זו לא הייתה משמעותית כל כך. אך במציאות של מתירנות מינית, 91% ודאות פירושו שמתוך כל מאה נשים שמשתמשות בגלולה, תשע ייכנסו להריון בכל שנה, נוסף לכל הזוגות שקיימו יחסים מבלי להשתמש באמצעי מניעה כלל. זה הרבה מאוד הריונות לא רצויים, ותזכורת תמידית בלתי נוחה לזיקה הבסיסית בין מין ופריון.

על מנת להשלים את החסר גויסה המצאה אנושית הרבה פחות מתוחכמת והרבה יותר עתיקה מהגלולה: ההפלה המלאכותית. הפלות היו קיימות אמנם לאורך כל ההיסטוריה וברחבי כל העולם, אך לרוב היו מסוכנות וגם אסורות. התפתחות המדע הפכה אותן לבטוחות יותר, והמהפכה המינית הפכה אותן לחוקיות. בפסיקה ההיסטורית

הנודעת במשפט רו נגד וייד ב־1973 נפסק שהזכות להפלה היא זכות חוקתית שכל מדינות ארצות הברית חייבות לספק לכל אישה המעוניינת בכך. דבר זה הבטיח שבכל מקרה שהגלולה לא תעבוד, תמיד יהיה ניתן לבצע הפלה.*

הגלולה וההפלה ניתקו באופן כמעט מוחלט את יחסי המין מהפיריון, מבססות אותם כפעילות לשם הנאה בלבד. אך בעוד המצאת הגלולה הייתה תוצר טבעי של התפתחות המדע, הלגליזציה של ההפלה קודמה באופן פעיל בידי גופים חברתיים שונים. אחת מהן הייתה התנועה הפמיניסטית, אך היא ממש לא הייתה היחידה. לצדה פעלו ללא לאות גם סוכני המהפכה המינית, כמו למשל מגוין "פלייבוי", שנלחם למען מטרה זו לאורך כל שנות השישים. הסיבה לכך הייתה מאוד פשוטה: גורמים אלו ידעו שברגע שההפלה תהיה חוקית ייגמרו התירוצים של נשים בדבר חששותיהן מקיום יחסים לפני נישואין ומהפכה מינית רחבת היקף תוכל לצאת לדרך. מה שמוביל אותנו ל...

מערכה שנייה: הטבעת נפלה – הפרדת המין מהנישואין

יחסי הסיבה והתוצאה כאן מאוד פשוטים. קודם להמצאת הגלולה, הסיבה העיקרית שאנשים רבים דחו את קיום היחסים עד לחתונה הייתה הפחד להיכנס להריון לפני הנישואין. ברגע שחשש זה הוסר, המסקנה הבאה הגיעה במהירות: מדוע לא לקיים יחסי מין לפני

* במהלך כתיבת ספר זה, ביוני 2022, בוטל פסק הדין בפסיקה היסטורית נוספת, דובס נגד ג'קסון, והסמכות לקבוע אם הפלה מותרת או לא חזרה לרשותה של כל מדינה ומדינה. אך חמישים שנות עיגון חוקי של הפלות הותירו את חותמן בחברה האמריקאית, ועדיין כמה המדינות שבחרו להמשיך להתיר הפלות גדול לאין ערוך מאשר לפני הפסיקה: לפני רו נגד וייד רק ארבע מתוך 50 מדינות בארצות הברית התירו הפלות, ואילו נכון ל־2024 37 מדינות מתירות אותן, רובן לכל אורך ההריון והשאר עד שלבים מסוימים שלו.

הנישואין – ליהנות מהרגע עד הסוף, לא רק באופן שלא חושב על ילדים אלא באופן שגם לא חושב בהכרח על עתיד הזוגיות? שינויים גדולים מתרחשים בהדרגה, וכך זה היה גם כאן. בשלב הראשון, שבו עדיין זיהו בין יחסי מין לזוגיות בלעדית ומחייבת אחת, האפשרות של קיום יחסים לפני החתונה נפתחה רק לזוגות מאורסים או שהיו בקשר רציני. מכיוון שאנחנו כבר בוודאי בדרך לחתונה, הם חשבו לעצמם, מה זה משנה אם כבר נתחיל לקיים יחסים עכשיו? אלא שבמהרה זה הפך ליותר מזה: האפשרות לסיפוק מידי של היצר המיני הקהתה את הרחף לקדם את הזוגיות לסטטוס הנישואין. נולדה קטגוריה זוגית חדשה: "מערכת יחסים" או "חברות", שבה מקיימים יחסים אינטימיים מבלי לבוא בברית הנישואין ומבלי לדבר על כך. הפרדת המין מהנישואין התבטאה בצורה מדידה מאוד: עלייתה המהירה של התופעה המכונה "קוֹהֶבִיטָצְיָה" – מגורים משותפים של בני זוג שאינם נשואים. הדבר כה מקובל היום, שקשה לקלוט כמה דרמטי הוא היה כשהחל להתבסס לראשונה בשנות השישים והשבעים. המחשה לכך נמצאת בשיר הנודע "לגור איתו" של מירית שם אור מ־1979 (בביצוע ריקי גל), העוסק בהתרגשות האופפת בחורה צעירה בשעת המעבר לדירה משותפת עם החבר שלה:

נוסעים ברחוב בין המון אנשים
 אני מרגישה קצת זרה וטיפשית
 הם בטח יודעים שאני לא אשתו
 לגור איתו!

היום המילים האלו כה מיושנות שהן מצחיקות: כל הזוגות המערביים הטיפוסיים עוברים לגור יחד לפני שהם מתחתנים, והמשונה הוא אם הם לא עושים כך. השיר ממחיש לנו עד כמה היה הדבר חסר תקדים באותן שנים.

תופעת הקוהביטציה אולי לא נראית התפתחות דרמטית במיוחד

בתולדות התרבות, אך מדובר במהפכה חסרת תקדים בקנה המידה שלה. מוסד הנישואין, המוגדר כהסדרה של הלגיטימיות לקיים יחסים במסגרת ברורה, הוא מהמוסדות האוניברסליים בעולם, כמעט ללא יוצא מן הכלל. משמעות הדבר היא שמעולם לא התקיימה חברה בסדר גודל כזה שבה מסלול ההתבגרות הסטנדרטי כלל מגורים משותפים עם בן זוג מבלי שהשניים מיסדו את הקשר ביניהם בטקס רשמי כלשהו.

וזה לא נעצר שם. אחרי הניתוק בין המין לנישואין הגלגלים בראש נעו במהירות והגיעו למסקנה המתבקשת הבאה: מדוע להגביל את קיום יחסי המין לאדם אחד בלבד? זוגיות ללא נישואין היא נחמדה מאוד ומעניקה רבות מההטבות של נישואין, אך כשהכבלים השומרים עליה אינם חזקים, השאלה שכל הזמן מנקרת ברקע היא: איך זה יהיה להיות עם מישהו אחר? האם לא כדאי להתנסות בכמה קשרים לפני שמתמסדים עם אדם אחד? לכרוך, למדוד, להשוות? התוצאה הייתה דפוס התבגרות חדש, אף הוא חסר תקדים בקנה המידה שהוא קיים היום: ניהול סדרה של קשרים אינטימיים עם בני זוג שונים בטרם מתמסדים.

הפרדת יחסי מין ממחויבות הייתה השינוי המרכזי שחוללה המהפכה המינית. מלהיות שיאו של תהליך חיזור המכוון לנישואין הפכו יחסי המין לדבר שאינו רב־משקל יותר מבילוי משותף בלתי מחייב שחולקים עם כמה אנשים. בימינו ההפרדה בין מין לנישואין כה מוחלטת, שאף אדם מערבי מודרני לא מעלה על דעתו לכרוך אותם יחדיו מחדש. אנשים עדיין מתחתנים, עם כל הטקסיות שבדבר, כולל הצעות נישואין תיאטרליות ומקוריות. אך החתונה הפכה למעין אנדרטה לזכר עצמה – מופע מפואר ויקר שבסופו חוזרים בני הזוג לדירה המשותפת שבה הם מתגוררים כבר כמה שנים. אין לזלזל בעצם ההחלטה של בני זוג להתחייב זה לזה ולנוע קדימה להבאת ילדים לעולם, אך יש להודות שהנישואין במובן המקורי, כחציית מפתן מעולם של יחידים לעולם של זוגות, התרוקנו במידה רבה ממשמעותם.

ההפרדה בין מין למחויבות עשתה צעד נוסף בכידוד המיניות מההקשר המסורתי הרחב שלה. אם הפרדת המין מהפרייון אפשרה לשכוח מהשלכות המין לטווח רחוק, הרי שההפרדה מהמחויבות אפשרה לשכוח גם מההשלכות שלו לטווח קצר יותר – גורל שני הפרטנרים כזוג. שני אנשים שמנהלים רומן הם כמו שתי ספינות החולפות זו לצד זו בלב ים, מחליפות סחורות וסיפורים למשך זמן מסוים, ואז ממשיכות בדרכן, מעמידות פנים שמה שאירע ביניהן אינו דבר כה מרעיש או מיוחד.

תופעות של מין מחוץ לנישואין, כמו ניאוף וזנות, תמיד התקיימו בעולם. היצר המיני הוא מהחזקים שביצרינו, ותמיד ימצא דרכים לצאת מהמסגרת שלו. אך עדיין הייתה מסגרת, מסלול נורמטיבי שכלל ברית נישואין מחייבת, והתופעות הללו נחשבו לחריגה ממנו. המהפכה המינית הפכה סדר זה על פיו, הופכת את השולי למרכזי ואת החריג לנורמטיבי. לאחר הפרדת המין מהפרייון, הפרדת המין מהנישואין הייתה צפויה למדי. מה שהיה פחות צפוי היה אבן הדומינו השלישית שנפלה בעקבותיהן – הניתוק בין מין ואהבה.

מערכה שלישית: "בסך הכל מין" – הפרדת המין מהאהבה

כשילדי הפרחים דיברו על "אהבה חופשית" ועל "עשו אהבה, לא מלחמה" הם ככל הנראה התכוונו לכך. הם לא רצו למעט את האהבה בעולם אלא להגדיל אותה, לחלוק אותה עם אנשים רבים. כנערים חולמניים, הם קיוו ליצור עולם פציפיסטי שבו לא מתקיים עוד אדם לאדם זאב אלא אדם לאדם אוהב. כמה אירוני אפוא שהמהפכה שהם חוללו הובילה לאובדנו של הדבר שלשמו חוללו אותה.

הניתוק בין מין ואהבה לא היה מיעדי המהפכה המינית אך הוא כן היה תוצר לוואי בלתי נמנע שלה. למה בלתי נמנע? כי אי־אפשר לנהל שגרה של ריבוי מערכות יחסים עם פרטנרים שונים ולשמור

על קישור אסוציאטיבי מיידי בין אינטימיות גופנית לאינטימיות נפשית. הקשר הזה פשוט הולך ונשחק ממפגש למפגש.

האם מין לעולם אינו קשור לאהבה? מובן שלא. כמעט כל האנשים עדיין חולמים שהשניים ילכו יד ביד, ורבים גם מצליחים להגשים את החלום הזה. אך הדבר כרוך היום בהתגברות על התפיסה שהם לא בהכרח הולכים יחד. שהם לגמרי יכולים להיות נפרדים. וכך הגענו ל"מה אהבה קשורה לזה", "היום כבר לא מתים מאהבה" ושאר היצירות המבכות את מות האהבה או חוגגות את המיניות נטולת האהבה.

אידיאל הנישואין מתוך אהבה הוא עתיק יומין (חשבו על סיפור התאהבותם ממבט ראשון של יעקב ורחל במקרא, ועוד אינספור סיפורי-עם עתיקים). אך הפיכתו לדבר שכולנו מצפים ושואפים להגשימו היא תוספת מאוחרת ביותר למארג המין-פריון-נישואין, תוצר של מאתיים השנים האחרונות. לאורך רוב ההיסטוריה נתפסו הנישואין הרבה יותר כחווה עסקי בין משפחות מאשר כברית רומנטית בין שני אנשים (גם יעקב נאלץ לשאת את לאה לפני רחל).⁶

אך גם אם נקבל שאידיאל הנישואין מתוך אהבה הוא התפתחות מאוחרת ומקומית של התרבות המערבית, האין הוא עדיין התפתחות חיובית? ניתן לנסח את הדבר כך: במשך אלפי שנים עמלנו להגיע לרווחה החברתית והכלכלית שתאפשר לנו להתחתן עם בחיר לבנו. האם לא נרצה לשמור על הזיקה ביניהם?

עם ניתוק המין מהאהבה נפרם סופית המארג שליכד יחדיו את מושגי האהבה, הנישואין, המין והפריון. אם מתבוננים בשלושת השלבים ניתן לזהות את תהליך ההצטמצמות הבא שעובר על מערכות היחסים בין האדם לזולתו:

- עם הפרדת המין מהפריון תם עידן ערך המשפחה והוחלף בעידן הזוגיות כאידיאל רומנטי. דמיינו צילום של משפחה מאושרת שמעליה כתוב **משפחה לנצח**, שפתאום מסירים אותה מהקיר ותולים במקומה תמונה של זוג מאוהב עם הכיתוב **אני ואת/ה לנצח**.

- עם הפרדת המין מהנישואין נכנסת יד ומוחקת את המילה "לנצח", ואז יד נוספת מחליפה את התמונה בתמונה אחרת, ואחריה עוד אחת – סדרת תמונות עם פרטנרים מתחלפים, שמעל כל אחת מהן הכיתוב אני ואת/ה, נכון לעכשיו.
- לבסוף, עם הפרדת המין מהאהבה אנחנו חוזרים לתמונה אחת, זו של האדם היחיד, אותו חובקת זרוע אנונימית. הכיתוב כעת הוא אני! ו... תזכיר/י לי איך קוראים לך?

אפילוג: מחיר החופש

המהפכה המינית ביקשה לשחרר את האדם ממטעני הבושה והאשמה שהנצרות יצרה סביב מיניות. במידה רבה, היא הצליחה בכך. המיניות הפכה מנושא "אסור" שמתלחשים עליו בחדרי חדרים לנושא שאפשר ללמוד ולדבר עליו בגלוי. בני נוער לומדים על מיניות באופן מסודר בבתי הספר במקום לקבל מידע חלקי ומסולף מכל מיני ערוצים מפוקפקים. חיי המין והזוגיות של זוגות השתפרו מאוד הודות לידע נגיש לגבי גופם ומיניותם, כמו גם פתיחות לשוחח על צורכיהם, העדפותיהם ואף חולשותיהם.

אך המהפכה המינית באה עם מחירים. המיניות האנושית היא אולי התחום הטעון ביותר בחיינו. היצר המניע אותה מפליא בעוצמתו והיא קשורה בדבר הפלאי ביותר המוכר לנו, הבאת חיים חדשים לעולם. ואף על פי שהיא משותפת לנו ולכל בעלי החיים, היא בכל זאת מיוחדת במינה אצלנו – שזורה וארוגה בשאר תחומי החיים שלנו כגון הרגש, הרוח והמבנה החברתי.

התרבות האנושית פיתחה מערכת גדולה ומסועפת של גבולות, איסורים והכוונות לגבי המיניות. בספרו מין ותרבות מ-1934 הראה האתנולוג ג'וזף ד' אַנווין שמערכת גבולות זו היא חלק בלתי נפרד מהיותנו בעלי תרבות: קשר הדוק שורר בין מידת התפתחותה של

תרבות לבין מידת הריסון המיני שהיא מיישמת.⁷ הריסון המיני הוא תנאי הכרחי להתעלות מעל רובד סיפוק היצרים והפניית המשאבים לתחומי חיים גבוהים יותר.

”שחרור” המיניות פירושו היה גם ניתוקה מכל מה שהופך אותה למשמעותית: קשר מחייב ועמוק עם בן זוג אחד, המשכיות ומשפחה, ואפילו עומק רגשי. המין הפך לבועה מוכלת בעצמה של הנאה חושית – חופשי, אבל גם לגמרי לבד, מבודד מכל תוכן ומשמעות.

הבוקר שאחרי

מה קרה לאהבה בעידן החופש?

לרכישה מיידית לחצו כאן